מאי היא דתניא כהן שעלתה בו יבלת חבירו חותכה לו בשיניו בשיניו אין בכלי לא חבירו אין איהו לא מני אילימא רבנן ובמקדש כיון דאמרי רבנן בעלמא משום שבות הכא מה לי הוא מה לי חבירו אלא לאו ר"א דאמר בעלמא חייב חטאת והכא אע"ג דמכשירי מצוה דוחין את השבת כמה דאפשר לשנויי משנינן לא לעולם רבנן ואי עלתה בכריסו הכי נמי הכא במאי עסקינן כגון שעלתה לו נשיכה בגבו ובאצילי ידיו דאיהו לא מצי שקיל לה ואי רבנן נשקליה ניהליה ביד ותפשוט דרבי אלעזר דאמר רבי אלעזר מחלוקת ביד אבל בכלי דברי הכל חייב וליטעמיך לרבי אליעזר נמי לישקליה ניהליה ביד האי מאי אי אמרת בשלמא רבי אליעזר היינו דגזר יד אטו כלי אלא אי אמרת רבנן היא נשקליה ניהליה ביד (א) ותו לא מידי: **מתני'** (ב) א כהן שלקה באצבעו כורך עליה גמי במקדש ב אבל לא במדינה (א) ג אם להוציא דם כאן וכאן אסור: **גמ'** (ג) אמר רב יהודה בריה דרבי חייא לא שנו אלא גמי אבל צלצול קטן הוי יתור בגדים ורבי יוחנן אמר לא אמרו יתור בגדים אלא במקום בגדים אבל שלא במקום בגדים לא הוי יתור בגדים ותיפוק ליה משום חציצה בשמאל אי נמי בימין ושלא במקום עבודה ופליגא דרבא דאמר רבא אמר רב חסדא ד במקום בגדים אפילו נימא אחת חוצצת ה שלא במקום בגדים שלש על שלש חוצצות פחות משלש על שלש אינן חוצצות אדרבי יוחנן ודאי פליגא אדרב יהודה בריה דרבי חייא מי נימא פליגא ו שאני צלצול קטן דחשיב לישנא אחרינא אמרי לה אמר רב יהודה בריה דרבי חייא לא שנו אלא גמי אבל צלצול קטן חוצץ ורבי יוחנן אמר לא אמרו חציצה בפחות משלש על שלש אלא במקום בגדים אבל שלא במקום בגדים

שלש

מאי היא. מנא תימרא דמודי ר' אליעזר דכמה דאפשר לשנויי משנינן דתניא כהן שעלתה בו יבלת וכו': **בשיניו אין.** דשבות הוא בכלי לא ואפי' בשיניו חבירו אין ואיהו לא דחבירו לא מתקן ליה שפיר והכי אמר במסכת שבת בפרק המצניע [דף צד:] דפליגי רבי אליעזר ורבנן בנוטל צפורניו זו בזו או בשיניו שר"א מחייב חטאת וחכמים אוסרין משום שבות ואוקימנא התם דכי מחייב ר"א בנוטל לעצמו אבל לחבירו דברי הכל פטור: **מני.** הא דקאמר בכלי לא ובעצמו לא: **אילימא רבנן.** דאמרי מכשירי מצוה לא דחו אב מלאכה ואשמעינן דשבות דחו כגון בשיניו בחבירו וכגון שעלתה לו בשבת דלא אפשר ליה לאסקליה מאתמול: **כיון דאמרי רבנן.** לגבי דבר הרשות דנוטל לעצמו זו בזו או בשיניו אין כאן אלא משום שבות: **הכא.** דקשרו בחבירו משום שבות דמקדש לישתרי נמי לעצמו דהא איהו גופיה נמי שבות הוא: **אלא לאו ר' אליעזר היא דאמר.** בנוטל בשיניו לעצמו דעלמא שלא למצוה דחייב חטאת ומש"ה ה"נ כיון דאפשר בחבירו דהוי שבות לא שרינן ליה למידחי אב מלאכה ולמסקליה לנפשיה ואע"ג דאמר ר"א מכשירי מצוה דוחין אב מלאכה כמה דאפשר לשנויי משנינן: **לעולם רבנן.** דאי לר' אליעזר לא בעי שינוי ואפילו לעצמו ואפי' בכלי שרי. ודקשיא לרבנן כיון דנוטל לעצמו נמי שבות הוא נישקליה איהו לנפשיה: **אי דעלתה לו בכריסו.** מקום שאפשר לו ליטלה בידו או בשיניו ה"נ: הכי גרסינן **ואי רבנן נישקליה ניהליה ביד ותפשוט דר"א וכו'.** כלומר אי אמרת בשלמא ר"א היא ומשום שינוי מתוקמא שפיר כמו שמתרץ לקמיה אלא אי אמרת רבנן וטעמא דבכלי לא משום דמכשירין לא דחו אב מלאכה ורבנן אשבות הוא דמהדרי נהי דאיהו גופיה מצי' ליה דלא אפשר למשקליה דבגבו הוא חבירו מיהא לשמעינן דנוטלה ביד דהא ידו נמי שבות היא והכי שפיר למתני דשמעינן מיניה תרתי חדא דמכשירין שבות דחו ולא אב מלאכה כדמשמע לן השתא ועוד שמעינן מינה מדשרי ליה ביד ולא בכלי דהכא הוא כדר"א דאמר התם בפרק המצניע (שבת דף צד:) מחלוקת ביד אבל בכלי מודו רבנן דחייב חטאת דחשבינן ליה תולדה דגוזז את הצמר שהוא חותך מן המחובר לבעלי חיים אבל השתא לא מצינו למיפשטיה מינה ולמידק דהא (ב) בכלי לא משום דאב מלאכה הוא דהא ביד נמי שבות הוא ולא קשרי ליה: **וליטעמיך לר"א נמי.** נהי דטעמא משום שנוי הוה נשקליה ניהליה ביד דהא איכא שנוי דמודה ר"א בנוטל לחבירו שאינו אלא שבות: **אי אמרת בשלמא ר"א.** לגבי מכשירי מצוה שבות ואיסור דאורייתא היתר משוי להו וטעמא משום דאפשר לשנויי משנינן כי היכי דמשנינן מאב מלאכה לשבות משנינן נמי משבות החמורה לשבות הקלה הלכך יד חמורה משיניים דאורחיה בהכי ודומה לכלי ואיכא למגזר בה טפי יד אטו כלי: **אלא אי רבנן.** וטעמייהו משום דאב מלאכה לא מידחי למה להו לאהדורי (אלא) אשבות כל דהו: **ותו.** ליכא לאקשויי מידי: **מתני' כורך עליה גמי.** ואע"פ שהגמי מרפא את המכה הואיל והשתא מיהא צורך עבודה היא דלאו אורח ארעא שתראה מכתו עם העבודה מכסה אותה בגמי: **אבל לא במדינה.** שמרפא בשבת ורפואה בשבת שבות היא ואסור: **ואם להוציא דם.** שמהדקה בגמי כדי להוציא דמה: **כאן וכאן אסור.** שאין זה צורך עבודה ועוד דהוה ליה חוצץ ואב מלאכה לא משתרי לגבייהו: **גמ' צלצול קטן.** אזור קטן נאה כמו היא חגרה בצלצול (קטן)(ד) דסוטה (דף ט:) ובלע"ז בנדי"ל: **הוי יתור בגדים.** ותניא בשחיטת קדשים בפרק שני (זבחים דף יח.) לבש שני מכנסים שני אבנטים חסר אחת או יותר אחת או שהיתה לו רטיה על (ג) בשרו תחת בגדו ועבד עבודתו פסולה ויליף לה התם מקראי בני אהרן הכהנים(ה) בכהונם כלומר בבגדי הדיוט הזקוקין להם (ד) כהן הדיוט שלבש בגדי כהן גדול ועבד עבודתו פסולה דהיינו יתור בגדים: **לא אמרו.** באותה משנה יתור בגדים אלא במקום בגדים אבל שלא במקום בגדים כגון באצבע לא הוי יתור בגדים: **ותיפוק ליה.** בין גמי בין צלצול משום דחייץ בין ידיו לעבודה ואנן (ולקח בעינן) ולקח הכהן(ו) וזרק הכהן(ז) בעינן דמשמע בעצמו על ידו ולא ע"י אחרים(ח): **בשמאל.** שאין עבודה כשרה בה כדאמר בשחיטת חולין(ט) כל מקום שנאמר אצבע או (בהן) [כהן] אינו אלא ימין: **אי נמי בימין שלא במקום עבודה.** כגון על גב האצבע: **ופליגא.** הא דר' יוחנן דאמר שלא במקום בגדים לא הוי יתור בגדים ואפי' בגד ג' על ג' משמע דלא פסיל: **אדרבא** (ה) **דאמר במקום בגדים אפי' נימא אחת חוצצת.** ואע"ג דמשום יתור בגדים ליכא למימר דהא לאו בגד הוא חציצה מיהא הויא דכתיב (ויקרא ו) ומכנסי בד ילבש על בשרו שלא יהא דבר חוצץ: **ג' על ג' חוצצות.** דכיון דבגד מקרי הוי יתור בגדים. והאי דנקט בלשון חציצה משום דרישא איירי בנימא אחת במקום בגדים דלא מצי למתנייה יתור בגדים דלאו בגד הוא: **פחות מג' אין חוצצות.** דאיידי דלא חשיב בגד יתור בגדים אין כאן דלאו בגד הוא וחציצה נמי אין כאן דשלא במקום בגדים הוא ושלא במקום עבודה: **אדר' יוחנן ודאי פליגא.** הא דרבא כדאמרן שלא במקום בגדים ר' יוחנן לא חשיב יתור כלל אפי' בבגד גדול: **אדרב יהודה בריה דר' חייא מי נימא פליגא.** הא דרבא דאמר שלא במקום בגדים פחות מג' אין חוצצות ואיהו אמר דצלצול קטן חייץ ואף על גב דלא הוי שלש על שלש: **צלצול קטן חוצץ.** משום יתור בגדים והיינו נמי כלישנא קמא ואין בה חילוק אלא במילתיה דר"י. והאי דנקטי לה במילתיה דרב יהודה בלשון חציצה משום הך פלוגתא דר' יוחנן דלא מצי למתנייה משום יתור בגדים דקאמר פחות משלש על שלש חוצץ במקום בגדים ופחות מג' לא מצי למימר יתור בגדים אלא משום חציצה להכי נקט לה לכולה בלשון חציצה:

שלש

מה לי הוא ומה לי חבירו. וא"ת וכר' אליעזר מי ניחא והא לא שרי הכא אלא בשיניו ובמתני' שרי ביד מדקתני אם בכלי כאן וכאן אסור משמע הא ביד שרי וי"ל דגבי בהמה דאיכא מיאוס לחתוך בשיניו לא הוצרכו לחתוך בשיניו אלא ביד וא"ת והיכי מצינו למימר אליבא דר"א דהיכא דאפשר לשנויי משנינן והא קאמר בפרק אם לא הביא (שבת דף קל.) דמביא סכין למול אפי' דרך רה"ר אע"ג דאפשר לשנויי ולהביאו דרך גגות וקרפיפות וחצירות וי"ל דהתם מקצר דרכו לילך דרך רה"ר אבל הכא דיכול לחותכו ביד כמו בכלי מודה ר' אליעזר דמשנינן:

שעלתה לו נשיכה בגבו. תימה דלשמעינן רבותא טפי כגון שעלתה במקום שיכול הוא בעצמו ליטול ואפ"ה שרי הוא בעצמו ליטול אף על גב דלא הוי כלאחר יד ויש לומר דאי לא אשמעינן בחבירו הוי סלקא דעתך דלא שרינן לחבריה ליטול כדי שיעבוד חבירו:

(ו) **הכי** גרסינן ואי רבנן נשקליה ביד ותפשוט דר' **אלעזר.** פירוש דשמעינן מינה תרתי חדא דמכשירי מצוה לא דחו אב מלאכה ועוד דשמעינן דבכלי מודו דחייב חטאת אבל השתא לא מצינו למיפשטיה ולמידק דבכלי לא משום דאב מלאכה היא דהא ביד נמי שבות הוא ולא קשרו: **אא"ב** ר' **אליעזר.** פי' כי היכי דמשנינן מאב מלאכה לשבות משנינן נמי משבות חמור לשבות הקל אלא אי אמרת רבנן למה להו לאהדורי (אלא) אשבות כל דהו והקשה השר מקוצי דאמאי ניחא ליה למיעבד הרחקה לר"א טפי מלרבנן והיה נראה להפך דהא ר"א מיקל טפי ותירץ דהיא הנותנת אליבא דרבנן יש להתיר כל שבות דלא נפיק מינה חורבה כיון דאית להו דמשום הכשר לא דחינן שבת אבל ר' אליעזר דאית ליה דמכשירי' דוחה ומיהו באפשר לשנויי משנינן יש לנו לחזור אחר שבות הקל שלא יבא להתיר בלא שינוי באפשר לשנויי:

לישמעינן

עין משפט נר מצוה

סד א מיי' פ"י מהלכות כלי המקדש הלכה ט סמג עשין קעג:

סה ב מיי' פכ"א מהל' שבת הל' כה סמג לאוין סה טוש"ע א"ח סי' שכח סעיף כד בהג"ה:

ג [מיי' שם שו"ע שם סעיף מח]:

סו ד מיי' פ"י מהלכות כלי המקדש הלכה ו סמג עשין סה:

סז ה ו מיי' שם הל' ח:

◆

רב ניסים גאון

כיון דאמרי רבנן בעלמא משום שבות הכא מה לי הוא מה לי חברו, אלא לאו רבי אליעזר היא דאמר בעלמא חייב חטאת. עיקרה במס' שבת בפרק המצניע דתנן הנוטל ציפורניו כו', ר' אליעזר מחייב חטאת וחכמים או' משום שבות. ודקתני כורך עליה גמי. איתה בטהרות בתוספתא מסכת כלים פ' ר', ר' יוסי מטמא בגמי מפני שהרופא נותנו על המכה שמוצץ הלחה. לא שנו אלא גמי אבל צילצול קטן הוי יתור בגדים. טעמא דמילתא שהכהן אינו רשאי לשמש במקדש ולעשות עבודה אלא בבגדים האמורים בתורה, דילמא מוסיף עליהם ותהיה עבודתו פסולה אם הוסיף עליהן. ואיתה בשחיטת קדשים בפרק כל הזבחים שקבל דמן זר אונן, לבש ב' מכנסים ב' אבנטים ב' כותנות כולי' פסולה עבודתו. ותיפוק לי משום חציצה, בשמאל. טעמא דמילתא כי הכהן אינו רשאי לקשור על ידו דבר שיהא חוצץ בין ידו ובין כלי שרת. וכן לא יהא דבר חוצץ בין ידו ובין הדם כמפורש לשם מה כלי שרת אין דבר חוצץ בין כלי שרת ובינו כו'. וכן הינו פירוקא דפרקינן בשמאל, לפי שהעבודה לא הותרה אלא בידו הימנית אבל בשמאלו לא, כדתנינן התם קיבל בשמאל פסול.

◆

רבינו חננאל

מנא תימא, דתניא כהן שעלתה לו יבלת חבירו חותכה לו בשיניו. חבירו אין איהו לא, בשיניו אין בכלי לא מני הא, אילימא רבנן כיון דאמרי משום שבות מה לי הוא ומה לי חבירו. אלא לאו ר' אליעזר היא דאמר בעלמא חייב חטאת כו'. מתני' כהן **שלקה באצבעו כורך עליה גמי במקדש אבל לא במדינה.** א"ר יהודה בריה דר' חייא לא שנו אלא גמי אבל צילצול קטן חוצץ. ור' יוחנן אמר לא אמרו חציצה בפחות משלש אצבעות אלא במקום בגדים, אבל אצבע וכל כיוצא בה שאינה מקום לבישת בגדים עליה, שלש על שלש חוצצות פחות משלש על שלש אינן חוצצות. והיינו דרבא אמר רב חסדא במקום בגדים אפילו נימא אחת חוצצת, שלא במקום בגדים שלש על שלש חוצצות פחות מיכן אינן חוצצות. נימא הא דרבא אמר רב חסדא פליגא אדר' יהודה בריה דר' חייא דאמר באצבע אפילו צילצול קטן חוצץ. ודחינן כגון (א) שלקה בשמאל. אי נמי שלא במקום צורך עבודה

מסורת הש"ס

(א) [סוכה לו: וש"נ], (ב) זבחים יט., (ג) שם. [ושם איתא רבי יהודה וכ"ג כאן הגאון יעב"ץ ז"ל] [עד סוף כל הענין], (ד) [ליתא שם], (ה) [ויקרא א], (ו) [ויקרא ד], (ז) [שם יז], (ח) בס"א: דבר אחר, (ט) [דף כב ע"א],

◆

הגהות הב"ח

(א) במשנה ואם להוציא: (ב) רש"י ד"ה הכי גרסינן וכו' דהא דבכלי לא: (ג) ד"ה הוי יתור וכו' רטיה על מכת בשרו תחת בגדו ועבד עבודתו כצ"ל ותיבת עבודה נמחק: (ד) בא"ד הזקוקין להן הא כהן: (ה) ד"ה ופליגא הא וכו' דלא פסיל אדרבא הס"ד ואח"כ מ"ה דאמר רבא במקום: (ו) תוס' ד"ה הכי וד"ה אא"ב ר' אליעזר הד"א:

◆

לעזי רש"י

בינדי"ל. אגד, חגורה.

◆

מוסף רש"י

ותו לא מידי. אין לדון אחר דבר זה (סוכה לו:) אין להשיב על כך (יבמות לט. קדושין כא:) אין להקשות על דבר זה (ע"ז כג. סד.) ליכא לשנויי מידי (סנהדרין סב.) אין עוד להקניט בדבר זה (שם סו:). **כורך עליה גמי.** בשעת עבודה, שגנאי הוא שתיראה שם מכתו, ואע"ג דגמי מסי מכה וכל דבר שיש בו משום רפואה אסור משום שבות, גזירה שמא ישחוק סממנים, הני מילי במדינה, אבל במקדש לא גזרו משום שבות (זבחים יט.). **ואם להוציא דם.** שמתכוין לכך, כאן וכאן אסור. דחבורה הוא ואיסור דאורייתא (שם). **צלצול.** קשר של משי (ע"ז עג.). **ותיפוק ליה משום חציצה.** בין ידו לעבודה ואסור דבעינן ולקח הכהן שתהא קבלה בעצמו של כהן, והיכי שרי לר' יוחנן (זבחים יט.). **אדר' יוחנן ודאי פליגא.** דהא אמר שלא במקום בגדים לא הוי ייתור בגדים, ואפילו שלש על שלש במשמע (שם). **מי נימא פליגא.** דאיהו אמר צילצול קטן חוצץ, ורבא אמר פחות משלש לא חוצץ (שם). **שאני צלצול קטן דחשיב.** לפי שעשוי לנוי והוי בגד (שם). **לישנא אחרינא אמרי לה כו'.** דבר' יהודה ב"ר חייא לא פליגי לישני, דחוצץ נמי דקאמר משום ייתור בגדים הוא, דלא שייכא למימר חציצה שלא במקום בגדים ושלא במקום עבודה, דאי במקום עבודה אפילו נימא חייצא, ובדר' יוחנן הוא דפליגי לישני (שם).

(א) ג' אמרת היא לו לרבינו ז"ל בכאן דר"י בר' דר"ח מיירי שלקה בימין במקום עבודה אמנם תמוה דא"כ גמי נמי וצ"ע.